

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

2024
2/2-сон

Шахриёр Шодиёрович Тураев Юридик хизматларнинг таркибида адвокатлик фаолиятининг ўрни ва унинг назарий масалалари	74
ТУРИЗМ ВА МЕҲМОНХОНА ХЎЖАЛИГИ	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Росулбек Исломович Пардаев Яшил иқтисодиёт шароитида халқаро экотуризмнинг замонавий концепцияси ва амалиёти	79
Юлдуз Пирназаровна Урунбаева Ўзбекистонда янги-музей туризмни ташкил қилиш ва ривожлантиришнинг мақсади ва вазифалари	83
Latofat Tolibovna Yuldosheva Tourism System: Tourism Supply and Bridging Components. Evidence from Samarkand	87
Shaxnoza Shuxrat qizi Xashimova Xorij mamlakatlarida sog‘lomlashtirish turizmi va uning rivojlanish xususiyatlari	93
Зухрали Турсуналиевич Абдулхакимов Халқаро туризм индустриясининг ривожланиш динамикаси, шаклланиш тенденциялари	99
Мохинур Ўлмас қизи Ўроқова Навой вилоятида сафари туризмни ташкил қилиш ва такомиллаштириш истиқболлари	104
Мухауво Вахрллоевна Хамроева Turizm sohasidagi hududiy transport xizmatlarining iqtisodiy ko‘rsatkichlari tahlili	109
Парвина Аслиддин қизи Холматова Ўзбекистонда экологик туризмни ривожлантиришнинг иқтисодий ва ижтимоий аҳамияти	113
Kamol Sharifovich Yuldashev Sayohatni mustaqil rejalashtirishda qo‘llaniladigan axborot texnologiyalari va uning bosqichlari	117
Анжим Айдосбаевна Ембергенова Қорақалпоғистон Республикасида замонавий туризмни ривожлантириш йўналишлари	123
МЕНЕЖМЕНТ ВА МАРКЕТИНГ	
Гўзалхон Акром қизи Абдурашидова Маркетинг тизимида нархларни шакллантириш механизми тамойиллари ва усуллари	129
Мохиғул Эркиновна Ахтамова Стратегическое управление проектами в Республике Узбекистан: ключ к экономическому развитию	135
Nargiz Toxirovna Sattarova Mamlakatimizda sanoat korxonalarini boshqarish jarayonini takomillashtirish	139
ИНВЕСТИЦИЯ	
Акрам Одилович Очилов, Дурдона Хасан қизи Рахмонова Развитие экономики Кашкадарьинской области на основе внедрения инвестиций	143
МОЛИЯ, ПУЛ МУОМАЛАСИ ВА КРЕДИТ	
Jaxongir Rasulovich Zaynalov, Shaxnoza Maxmudovna Latipova Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida moliyaviy siyosatni rivojlantirish yo‘llari	148

Список использованной литературы:

1. Указ Президента Республики Узбекистан, от 28.01.2022 г. № УП-60 “ О стратегии развития нового Узбекистана на 2022 — 2026 годы”
2. Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан, от 28.11.2019 г. № 961 "О мерах по дальнейшему совершенствованию системы управления проектами в Республике Узбекистан"
3. Государственная программа Республики Узбекистан "О стратегическом развитии и модернизации системы образования на 2017-2021 годы" (утверждена постановлением Президента Республики Узбекистан от 20.02.2017 г. № ПП-2799). Ташкент:
4. Даллинг, Л. (2017). Проектное управление и его роль в экономическом развитии Узбекистана. Вестник Ташкентского государственного экономического университета, 3(22), 98-105.
5. Каххоров, У. (2020). Стратегическое управление проектами в Узбекистане: опыт и перспективы. Управление проектами и программами, 1(33), 45-50.
6. Стратегия действий по дальнейшему развитию Республики Узбекистан "Шаг в новое десятилетие" (утверждена постановлением Президента Республики Узбекистан от 07.02.2020 г. № ПП-5731). Ташкент: Официальный вестник.
7. Указ Президента Республики Узбекистан от 18.09.2018 г. № УП-6067 "О дополнительных мерах по совершенствованию системы управления проектами и программами". Ташкент: Официальный вестник.
8. Азимов А.Х. "Стратегическое управление проектами в условиях рыночной экономики" (2008).
9. Каримов Р.Х. "Управление проектами: теория и практика" (2012).
10. Махмудов Ш.М. "Влияние управления проектами на экономическое развитие Республики Узбекистан" (2016).

<p>М.Аhtamova</p> <p>O‘zbekiston Respublikasida strategik loyihalarni boshqarish: iqtisodiy rivojlanish garovi</p>	<p>М.Аhtamova</p> <p>Strategic project management in the Republic of Uzbekistan: the key to economic development</p>
<p>Annotatsiya: ushbu maqolada mamlakatning jadal iqtisodiy rivojlanishi sharoitida strategik loyihalarni boshqarishning roli, shuningdek, milliy strategik maqsadlarga samarali erishish va O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini modernizatsiya qilish uchun strategik loyihalarni boshqarish tendentsiyalari ochib berilgan.</p> <p>Kalit so‘zlar: strategik loyihalarni boshqarish, O‘zbekiston Respublikasi, iqtisodiy rivojlanish, milliy maqsadlar, modernizatsiya, infratuzilma, investitsiyalar, barqarorlik, kadrlar, loyiha dasturlari.</p>	<p>Abstracts: this article reveals the role of strategic project management in the context of the accelerated economic development of the country, as well as identifying trends in strategic project management for the effective achievement of national strategic goals and modernization of the economy of the Republic of Uzbekistan.</p> <p>Keywords: strategic project management, Republic of Uzbekistan, economic development, national goals, modernization, infrastructure, investments, sustainability, personnel, project programs.</p>

Nargiz Toxirovna Sattarova – SamISI “Menejment” kafedrasi katta o‘qituvchisi, PhD

MAMLAKATIMIZDA SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: ushbu maqolada bugungi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotida o‘z o‘rniga ega sanoat korxonalari faoliyatini rivojlantirish, sanoat korxonalarini boshqarish jarayonlarini takomillashtirish, boshqaruvni yangi bosqichga olib chiqish, uning imkoniyatlarini takomillashtirish masalalari muallif tomonidan yoritib berilgan. Qolaversa, sanoat korxonalarini boshqarish jarayonini optimallashtirish borasida taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: sanoat korxonalari, iqtisodiyot, boshqaruv jarayoni, innovatsiyalar, sifat bosqichi, boshqaruv tizimi, tizimli yondashuv.

Kirish. O‘zgaruvchan tashqi sharoitlar, raqobat, innovatsiyalar, jamiyat talablari va hukumat siyosati tashkilotdan biznes jarayonlari va mahsulot ishlab chiqarish uchun yangi strategiyalar, usullar va texnologiyalarni ishlab chiqishni talab qiladi. Korxonaning o‘zgarishiga ichki omillar ham yordam beradi, bunda direktorlar va tashkilotning boshqa a‘zolari nafaqat o‘z o‘rinlarini saqlab qolishga, balki ko‘proq foyda va ma‘naviy qoniqishni ta‘minlash uchun o‘rishga intilishadi. Biroq, o‘zgarish potensialiga shaxsiy yondashuv ishchilarni doimiy ravishda o‘rganadigan yoki yo‘qotadigan ko‘nikmalar deb hisoblaydi. Bunday holda, tashkilot ko‘nikmalarni egallovchi yoki yo‘qotuvchi sifatida harakat qilishi mumkin. Har qanday boshlang‘ich nuqtada, davom etayotgan biznes jarayoni eski va yangi elementlarni tizimli ravishda birlashtiradi. Harakat (tashkiliy rivojlanishi) davrida asta-sekin yangi strategiyalar, boshqaruv qarorlari bilan almashtiriladi. Bu jarayon boshqariladigan yoki spontan bo‘lishi mumkin. Boshqariladigan jarayon, maqsadga yo‘naltirilganligi tufayli, tabiiy ravishda progressiv bo‘ladi, ya‘ni bir holatdan ikkinchi holatga o‘tish taraqqiyot bilan belgilanadi, rivojlanish esa regressiv jarayonlarni, shu jumladan degradatsiyani istisno qilmaydi. Shuning uchun tashkilotning rivojlanishi tegishli boshqaruv modelini tanlash, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish orqali boshqarilishi kerak.

Мавзуга оид адабиётларнинг таҳлили. Korxonaning har qanday xodimi ma‘lum ko‘nikmalar yoki tartiblarga ega bo‘lganligi sababli, korxonada faoliyatini muntazamlashtirish kompaniyaning o‘ziga xos tashkiliy bilimlarini rasmiylashtirish, qayd etish va saqlashning eng samarali usuli hisoblanadi.

Tadqiqot natijasida xorijiy va MDH olimlarning ilmiy-izlanishlari o‘rganildi. Xususan, xorijiy olimlardan I.Ansoff [1], M.Porter [2], V.Uilstead olimlarning ishlari o‘rganilgan. V.D.Markova [3], N.P.Maslennikova [4] va V.V.Titov [5] boshqalar muallifning o‘rganilayotgan muammoga konseptual va nazariy yondashuvlarini umumlashtirish, tizimlashtirish va mantiqiy bog‘lash imkonini beradi.

Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishini boshqarishning yangi modelini tanlash yoki mavjud bo‘lgan modelni takomillashtirishda, G.Kleinerning fikricha, “boshqaruv sifati, izchilligi va yo‘nalishining pasayishi; uzluksiz rivojlanishga zarar yetkazadigan qisqa muddatli maqsadlarning ustunligi va buning natijasida korxonalarda ko‘payish jarayonlarini qilishi kerak.

Shu nuqtayi nazardan, ko‘plab mutaxassislarning fikriga ko‘ra, eng ta‘sirli boshqaruv jarayoni korxonada yaxlitligini yo‘qotishning “tizimli institutsional muammosi”dir. Yaxlitlik asosiy tizim sifati sifatida mahsulot ishlab chiqarish va sotish jarayonlarining organik ichki muvozanati, innovatsion texnologiyalar asosida tizim resurslarini takror ishlab chiqarish bilan belgilanadi. Korxonaning yaxlitligi talablarini e‘tiborsiz qoldirish, birinchi navbatda, kompaniyaning rivojlanish jarayonlarini belgilaydigan innovatsion va investitsiya salohiyatining yo‘qolishiga olib keladi. Ma‘lumki, tashkiliy rivojlanish strategiyalarni amalga oshirish jarayonlariga kiritilgan doimiy o‘zgarishlar orqali amalga oshiriladi. Tashkiliy o‘zgarishlarni boshqarish strategiyani rejalashtirish va amalga oshirish jarayonidagi eng muhim bosqichlardan biridir. Tashkiliy o‘zgarishlar maqsadlar orqali strategiya bilan belgilanadi va maqsadlar nafaqat ichki shartlar asosida belgilanadi, balki tashqi muhit tomonidan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, amaliy va tadqiqot vazifalarini amalga oshirishda korxonaning doimiy o‘zgarishlar qilish qobiliyatini baholash, shuningdek, strategiyani amalga oshirishda korxonada qanday fazilatlar va qobiliyatlarga ega bo‘lishi kerakligi haqidagi savolga javob topish zarurati tug‘iladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida adabiyotlar tahlili, mamlakatimizda klaster-kooperatsiyalarining nazariy va amaliy masalalarida statistik qatorlardan, dinamik rivojlanish imkoniyatlaridan, faol turizmning asosiy elementlari va turlaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Binobarin, tashkiliy rivojlanishga yo‘naltirilgan korxonani ishlab chiqarishni boshqarish modelini shakllantirish uchun ilmiy va amaliy qoidalarni yaratish menejmentni takomillashtirishning dolzarb va izlanayotgan vazifasidir.

Sanoat korxonalarini boshqarishning nazariy va amaliy modellarini ishlab chiqishga ko‘plab tadqiqotlar bag‘ishlangan. Biroq, ular ko‘proq darajada strategik menejment va rejalashtirish muammolarini, raqobatbardoshlik muammolarini, klassik boshqaruv nazariyasiga asoslangan o‘zgarishlarni hisobga olish muammolarini ko‘rib chiqadilar. Ushbu tadqiqot asosan

tashkiliy rivojlanishga yo‘naltirilgan ishlab chiqarishni boshqarishni qurish masalalariga bag‘ishlangan bo‘lib, uning doirasida kompaniyani rivojlantirish jarayonida tartiblarni shakllantirish va almashtirish, noyob resurslar va asosiy vakolatlarni shakllantirish asosida strategik raqobatdosh ustunliklar ta‘minlanadi. Rivojlanish strategiyasining amalga oshirilishi muvozanatlashtirilgan ko‘rsatkichlar tizimida nazorat qilinadi, asosiy biznes jarayonlari integratsiyalashgan marketingga o‘rnatiladi va tashkiliy rivojlanish barcha sohalarda jami innovatsion faoliyat bilan ta‘minlanadi.

Muallif tomonidan shaxsan olingan tadqiqotning asosiy natijalari va ularning ilmiy yangiligi funksional tartiblar, tashkiliy o‘rganish, muvozanatli ko‘rsatkichlar tizimi va tashkiliy tuzilmaga asoslangan sanoat korxonasini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha uslubiy qoidalarni ishlab chiqish va nazariy asoslash quyidagilardan iborat.

1) innovatsion strategiyalarga yo‘naltirilgan korxonaning rivojlanish salohiyatini har tomonlama tahlil qilish va baholash uchun metodologiya ishlab chiqiladi;

2) balanslangan ko‘rsatkichlar tizimi doirasida korxonaning tashkiliy rivojlanish strategiyasini amalga oshirish bo‘yicha ilmiy va uslubiy qoidalar, asosiy vakolatlari va funksional tartiblar taklif etiladi;

3) faoliyat ko‘rsatayotgan korxonani rivojlantirishning tashkiliy, texnologik, texnologik va innovatsion sharoitlarini hisobga olgan holda bosh mutaxassislar va menejerlar o‘rtasida so‘rov o‘tkazish va ekspert baholash asosida rivojlanish salohiyatini baholashga yondashuv taklif etiladi;

4) korxonani tashkiliy rivojlantirish talablariga javob beradigan ishlab chiqarishni boshqarish modelini shakllantirishning uslubiy yondashuvlari ishlab chiqiladi va sinovdan o‘tkaziladi.

1-rasm. Sanoat korxonasini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha uslubiy qoidalar.

Taklif etilayotgan ishlanmalarning yangilik darajasini aniqlash xususiyatini quyidagicha talqin qilish mumkin.

1. Korxonani ishlab chiqarishni boshqarishni takomillashtirishning nazariy va uslubiy yondashuvlari funksional tartiblarni shakllantirish va almashtirishning muntazam jarayoni, tashkiliy rivojlanish, muvozanatli ko‘rsatkichlar tizimi va korxonani boshqarish nazariyasi va amaliyotiga nisbatan mavjud yondashuvlar takomillashtiriladi.

2. Ekspert usullaridan foydalangan holda sanoat korxonasining rivojlanish potensialini tahlil qilish va baholash hamda tashkiliy, texnologik va institutsional muhitning asosiy jarayonlari va elementlarining holatini so‘roq qilish uchun uslubiy qoidalar ishlab chiqiladi.

3. Integratsiyalashgan rivojlanish jarayonlariga asoslangan sanoatda rivojlanayotgan korxonani boshqarishning asosiy tashkiliy sxemasi, asosiy bo‘linmalari, ularning elementlari, funksiyalari va vazifalari uchun bunday rivojlanish tizimli optimallashtirish amalga oshiriladi.

Korxonada ishlab chiqarishni boshqarishni takomillashtirishning asosi tizim-integratsiya nazariyasi bo‘lishi kerakligi ko‘rsatilgan bo‘lib, uning doirasida asosiy vakolatlari va tashkiliy tartiblarning paydo bo‘lishining asosiy jarayonlari va mexanizmlari uzoq muddatli istiqbolda raqobatdosh ustunliklarni ta‘minlash vositasi sifatida namoyon bo‘ladi atamasi tushuntiriladi. Sanoat korxonasini rivojlantirish strategiyasini shakllantirish uchun ishlab chiqilgan uslubiy asoslar boshqa ishlab chiqarish turlari korxonalari, masalan, yengil sanoat korxonalari tomonidan qo‘llanilishi mumkin. Muvozanatli ko‘rsatkichlar va tartiblar tizimini yaratish bo‘yicha ishlab chiqilgan metodologiya boshqa tarmoqlarda ham shunga o‘xshash ishlarni bajarish uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Maqolada taklif etilgan sanoat korxonasini boshqarish tizimini shakllantirishning nazariy va uslubiy asoslari juda yangi ilmiy yo‘nalishdir.

Xulosa va takliflar. Korxonaning tashkiliy rivojlanishiga yo‘naltirilgan, balanslangan ko‘rsatkichlar tizimiga asoslangan, muntazamlik va innovatsion faoliyat jarayonlarini birlashtirgan ishlab chiqarishni boshqarish modelini shakllantirish bo‘yicha quyidagi takliflar ishlab chiqildi, xususan:

- ishlab chiqarish tizimlarini tashkiliy rivojlantirishning nazariy asoslari, mohiyati, asosiy tushunchalari va konsepsiyalari o‘rganildi va tashkiliy rivojlanish - bu xatti-harakatlarning usullari, nazariyalari va tadqiqot natijalarini qo‘llash asosida tashkiliy madaniyatdagi rejalashtirilgan o‘zgarishlar jarayoni ekanligi aniqlanadi;

- tashkiliy o‘zgarishlarning mexanizmlari o‘rganildi va korxonani tashkil etishda muntazamlashtirishning ijobiy roli aniqlandi, bu asosiy vakolatlarni shakllantirish va ro‘yxatdan o‘tkazish, vaqtni o‘zlashtirish va odamlarning bilim va kommunikativ qobiliyatlarini erkinlashtirishda namoyon bo‘ladi, aspektlarni o‘zgartirishni boshqarishda e‘tiborga olish juda muhim bo‘lgan innovatsion muammolarni hal qilish mumkinligi amalga oshirish mumkin;

- sanoat korxonasini rivojlantirish strategiyasini amalga oshirish vositasi sifatida balanslangan ko‘rsatkichlar tizimining turli tushunchalari tahlil qilinadi va tadqiqot obyekti uchun uni shakllantirishning asoslari va uslubiy qoidalari o‘rganiladi;

- korxonaning strategik raqobatbardoshligini belgilaydigan innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarish va samarali joriy etish qobiliyatini aks ettiruvchi yaxlit tizim xarakteristikasi bo‘lgan tashkiliy rivojlanish salohiyatini baholash maqsadida korxonaga boshqaruv tizimini ekspertizadan o‘tkazish maqsadga muvofiq;

- muvozanatlashtirilgan ko‘rsatkichlar tizimi va tartiblardan foydalangan holda tashkiliy rivojlanishga yo‘naltirilgan ishlab chiqarishni boshqarish elementlari va funksiyalarining asosiy qoidalari ishlab chiqilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Ансофф И. Стратегическое управление. М.: Экономика, 1989.
2. Портер М.Э. Конкуренция: пер. с англ.: уч. пос. М.: Издательский дом «Вильямс», 2000, - 495 с.
3. Маркова В.Д. Стратегическое управление фирмой: основные понятия / под ред. В.В. Титова, В.Д. Марковой. Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2003. - С. 18-24.
4. Масленникова Н.П. Управление развитием организации. М.: Центр экономики и маркетинга, 2002. - 304 с.
5. Титов В.В. Концепция построения согласованной системы показателей внутрифирменного управления // Совершенствование институциональных механизмов в промышленности / под ред. В.В. Титова, В.Д. Марковой. - Новосибирск: ИЭОПП СО РАН, 2005. - С. 42-64.

<p>Н.Саттарова</p> <p>Совершенствование процесса управления промышленными предприятиями в нашей стране</p> <p>Аннотация: в данной статье освещены вопросы развития деятельности промышленных предприятий, имеющих сегодня свое место в экономике нашей страны, совершенствования процессов управления промышленными предприятиями, вывода управления на новый уровень, совершенствования его возможностей. Кроме того, разработаны предложения и рекомендации по оптимизации процесса управления промышленными предприятиями.</p> <p>Ключевые слова: промышленные предприятия, экономика, процесс управления, инновации, этап качества, система управления, системный подход.</p>	<p>N.Sattarova</p> <p>Improving the management process of industrial enterprises in our country</p> <p>Abstract: in this article, the issues of developing the activities of industrial enterprises, which have their place in the economy of our country today, improving the management processes of industrial enterprises, bringing management to a new level, and improving its capabilities, have been covered by the author. In addition, proposals and recommendations have been developed to optimize the management process of industrial enterprises.</p> <p>Keywords: industrial enterprises, economy, management process, innovation, quality stage, management system, systematic approach.</p>
---	---

ISSN 2091-5187

☞ “СЕРВИС” ☞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

27.05.2024 йилда теришга берилди. 14.06.2024 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84_{1/8}. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 15,76. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 12,5. Адади 100 нусха. Буюртма № 0076В/24

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2024.